

Марія ГРИГОРКІВ

д.е.н., доцент

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

Василь ГРИГОРКІВ

д.ф.-м.н., професор

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

ЕКОЛОГІЗАЦІЯ ЕКОНОМІКИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК ЛЮДСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Негативні явища в екосистемі переважно є продуктом людської діяльності, тому збалансування відносин між природою та суспільством сьогодні, в умовах глобалізації, належить до проблем планетарного масштабу. Економіка та екологія як дві підсистеми єдиної цілісної еколого-економічної системи тісно взаємодіють між собою і ця взаємодія дуже часто не є корисною для суспільства, оскільки інтенсифікація виробництва загрожує екологічній безпеці, а зниження темпів економічного розвитку не дозволяє задовольнити потреби людей як елементів суспільства. Тому економічні, екологічні та соціальні інтереси повинні бути збалансовані у такій мірі, щоб забезпечити бажані рівень та якість життя сучасної людини. Саме такій меті і підпорядковані результати досліджень Римського клубу [1], підсумкові документи форуму в Ріо-де-Жанейро [2], різноманітні програми ЮНЕСКО тощо, які пропонують обмежити межі економічного зростання, концепцію так званого стійкого або сталого розвитку [3-5], а також надію на «розумну» модернізацію та глобалізацію. Що стосується глобалізації, то вирішення екологічних проблем спільно усім світовим суспільством було б великим проривом в історії не тільки економічної діяльності людства, але й людської цивілізації у цілому, однак у цьому плані інтереси багатьох країн і регіонів не збігаються. З іншого боку, на рівні окремих об'єктів і суб'єктів господарювання проблему узгодження економічних, екологічних і соціальних інтересів можна розв'язувати шляхом модернізації виробничих, організаційних, інформаційних і інших технологій та зміни пріоритетів освіти, науки, виховання, бізнесу та якості життя.

У сучасному світі без економічної, соціальної та екологічної культури, формування якої є складним еволюційним процесом, неможливо досягнути бажаної модернізації системи господарювання, її елементів та зв'язків із зовнішнім середовищем, а у кінцевому результаті – екологізації економіки та її складових підсистем. Екологізація економіки передбачає реалізацію сукупності процесів, зокрема включення екологічних факторів, умов, об'єктів до чинників впливу на економіку та її трансформації; гармонійно збалансоване підпорядкування економіки природних ресурсів та виробництва екологічно встановленим стандартам; формування системи ціноутворення, яка б обов'язково враховувала як екологічні фактори, так і відповідні ризики та збитки; створення міжрегіональних та інтернаціональних ринків факторів навколишнього середовища та екологічних цінностей; технічне та технологічне переобладнання виробництва у контексті забезпечення еколого-економічних критеріїв; урахування природоохоронних функцій у економіці виробництва; суттєве зменшення обсягів виробництва товарів, які не задовольняють вимоги до їх екологічної якості та багатьох інших процесів і заходів (інноваційних, структурних), що дозволяють зменшити негативний вплив на екосистему та позбутися відповідних негативних наслідків для життєдіяльності та розвитку людства. Екологізація економіки впливає на різні сфери людського життя та априорі передбачає також екологізацію людини як елемента суспільства та суб'єкта господарювання і інших сфер суспільної діяльності. Саме тому сьогодні у системі освіти та виховання знання екологічних цінностей та умінь їх підтримувати, захищати і вдосконалювати є пріоритетними компетентностями освітніх програм і виховних заходів. Екологізація економіки та людського життя не може бути досягнута без впровадження адекватних інноваційних механізмів їх реалізації. Ці механізми повинні враховувати мотиви екологізації, які стимулюють суспільство до бажаних позитивних змін, розробку фундаментальних програм економічного та суспільного розвитку, наукову та інформаційну діяльність тощо.

Отже, процеси екологізації економіки, які в умовах сьогоднішніх глобальних змін є надзвичайно гострими та актуальними, потребують розробки та впровадження нових технологій у всіх сферах людської діяльності, а особливо у сфері освіти, науки та бізнесу, оскільки саме ці сфери прямо чи

опосередковано впливають на розвиток виробничих технологій, інновацій та підготовку і прийняття рішень суб'єктами господарювання щодо досяжності того чи іншого рівня екологізації. У певному сенсі зворотний зв'язок між процесами екологізації економіки та якісними змінами у освіті, науці та бізнесі є додатним і забезпечує необхідні та достатні умови для інноваційного розвитку багатьох напрямків людської діяльності. Що стосується наукових досліджень, то їх активність та результативність прямо залежить від наявності гострих суспільних проблем, до яких власне і належить проблема екологізації економіки на всіх рівнях її ієрархії. Технології наукових досліджень на сучасному етапі розвитку науки інтенсивно використовують методи математичного та комп'ютерного моделювання, які у свою чергу є економічними та ефективними і дозволяють отримати результати, за допомогою яких вдається дослідити складні процеси еколого- та соціально-економічної взаємодії, встановити тенденції розвитку динамічних систем і спрогнозувати можливі наслідки їх функціонування для економіки та суспільства [6] і в кінцевому результаті розробити для практики відповідні механізми економічної, екологічної та соціальної політики.

Модернізація та інтеграція освітніх процесів у світовому освітньому просторі пов'язані із забезпеченням ринку праці висококваліфікованими спеціалістами та досягненням відповідних країни чи регіону інноваційного та високотехнологічного розвитку. Вплив економічних проблем, зокрема проблем екологізації економіки та процесів побудови економіки сталого розвитку на мету, завдання та тенденції сучасної освіти очевидний і достатньо серйозно обґрунтований. Але екологізація економіки та суспільства, крім глобального характеру, має також свої локальні особливості, які повинні бути відображені у освітніх процесах та підготовці майбутніх фахівців конкретного регіону у світовому просторі чи конкретної країни, що власне кажучи і спостерігається сьогодні.

Аналогічні міркування мають місце і для різних систем господарювання та бізнесу, оскільки, крім рівня відкритості та технологічності цих систем, на їх активність та ефективність суттєво впливають умови їх локалізації у тих чи інших природних умовах, наявність чи відсутність певних ресурсів, потреби суспільства тощо. Однак і тут проблеми екологізації економіки та суспільного життя стимулюють багатьох підприємливих суб'єктів до розробки нових проектів, організації більш досконалих форм своєї діяльності та запровадження інновацій.

Список використаних джерел

1. Римский клуб [Електронний ресурс] / Философские словари. – URL : <http://www.philospedia.com/31/208/1660342.html>
2. Програма дій «Порядок денний на 21 століття» / Пер. з англ. : ВГО «Україна. Порядок денний на 21 століття». К. : Інтелсфера, 2000. 360 с.
3. Дробноход М. Стійкий безпечний розвиток : Український контекст [Електронний ресурс]. – URL: <http://www.zn.kiev.ua/nn/razdel/611/3320>
4. Стратегія сталого розвитку «Україна-2020». URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/law/show/5/2015>
5. Дейлі Г. Поза зростанням. Економічна теорія сталого розвитку : Пер. з англ. К. : Інтелсфера, 2002. 312 с.
6. Григорків М.В. Динамічні моделі еколого-економічних систем в умовах соціально-економічної кластеризації : монографія. Тернопіль: «Економічна думка ТНЕУ», 2020. С. 415.